

Precizno vođeno oružje menja karakter napada i odbrane

Redakcija časopisa *Defense nationale* objavila je polemičan članak F. O. Mikšea (Miksche)¹ u kome autor, u stvari, postavlja pitanje — kakva pešadija može da odgovori savremenim zahtevima borbe u konvencionalnim i nuklearnim uslovima.

Pitanje je postalo još aktuelnije pojavom precizno vođenog oružja². Naime, neki eksperti polažu u to oružje dvostruku nadu: a) upotreba preciznog oružja mogla bi zameniti ili znatno smanjiti opasnost od upotrebe nuklearnih sredstava taktičkog nivoa, b) oružane snage u celini eventualno bi mogle da umanje svoje efektivne. Ako je prva tvrdnja potpuno prihvatljiva, bar u izvesnim okolnostima, drugu, po mišljenju O. F. Mikšea, treba potpuno odbaciti.

Pošto su ova razmatranja interesantna i za naše čitaoce, to se redakcija »Vojnog dela« odlučila da ih iznese u skraćenoj verziji.

Po mišljenju O. F. Mikšea korišćenje preciznog oružja sigurno će izazvati ozbiljne promene u osnovnim elementima bitke. No, bitno je uočiti na koji način i u kojim oblicima će se te promene izraziti.

¹ Prevod članka: Miksche, Ferdinand Otto: Les armes guidées avec precision changent les formes de combat, *Défense nationale*, 33 (1977), dec., s. 59—70.

² Reč je o vođenim projektilima, koji se prema tehnici koju koriste za vođenje, dele na: projektele vođene laserom, projektele vođene televizijom, projektele vođene IC uređajem i projektele vođene sistemom LORAN. Neki predstavnici ovih oružja isprobani su u ratu u Vijetnamu, a znatno više u izraelsko-arapskom ratu 1973. godine. Naime, američka armija počela je s razvojem po tri sistema tog oružja za potrebe KoV (artiljerijsko zрно, protivtenkovski projektil, taktička raketa) i RV (bombe razne vrste) i jednog sistema za RM (raketa).

U vojnoj literaturi anglosaksonskih zemalja ti projektili nazivaju se SMART bombe (smart bombs) i precizno vođena oružja (Precise guided missions). U francuskoj publicistici sreću se nazivi vođene bombe (bombes guidées), »razumne«, »inteligentne« bombe (intelligents bombes), precizno vođeno oružje (les armes guidées avec precisions) ili kratko — precizno oružje (armes de precision).

Staro iskustvo govori da novo oružje ostvaruje pun učinak samo kada se upotrebi u dovoljnom broju i u taktičkim uslovima koji odgovaraju njegovim karakteristikama. Ukoliko se primeni ta istina moći će se prihvatiti i gledište po kome bi upotreba preciznog oružja veoma mnogo izmenila sadašnju predstavu o eventualnom ratu.

Fizički zakon po kome u jednom sistemu u kojem se dve sile uzajamno neutrališu, treća sila postaje odlučujuća, potpuno se odnosi i na fizionomiju borbe. Naime, u onoj meri u kojoj dejstva tenkova i aviona budu sve više otežana dejstvima protivtenkovskog i protivavionskog oružja, značaj pešadije u borbi moraće se povećati. Pošto je upotreba preciznog oružja opravdana samo protiv važnih ciljeva, uglavnom tenkova i aviona, — pošto upotreba tog oružja protiv mnoštva malih ciljeva u rastresitim poretcima pešadije ne bi imala smisla ni rezultata — autor smatra da će pobjeda pripasti onom ko raspolaže boljom i masovnijom pešadijom.

U taktici su akcija i reakcija u stalnom odnosu međuzavisnosti. Upotreba novog oružja prisiljava branioca da preduzme taktičke i tehničke protivmere, koje sa svoje strane nameću napadaču suprotne mere istog karaktera. Tako izazvane lančane reakcije, *kod jedne i druge zaraćene strane*, postepeno izazivaju promene u borbenim metodama a time i izmenu u strukturi snaga. Pravovremeno uočavanje tog razvojnog procesa jedan je od osnovnih faktora uspeha. Istorijski više puta potvrđena činjenica da se borba retko vodila prema ratnim doktrinama koje su pripremljene u miru, pokazuje koliko su često činjene doktrinarne greške u toj oblasti. Sigurno da nije lako oceniti prirodu i intenzitet promena u načinu borbe koje će nastati upotrebom novog oružja. Ta konstatacija vredi i za precizno oružje. Ima stručnjaka koji cene da bi armija, koja je obilno snabdevena vođenim projektilima, imala takvu moć razaranja i snagu odbrane da bi svaki napad klasičnim sredstvima postao veoma rizičan. Imajući u vidu sadašnji razvoj tehnike — Mikše smatra da je ta procena potpuno prihvatljiva.

Međutim, veoma je sporna teza po kojoj se ravnoteža snaga idućih godina neće više određivati brojem divizija nego jedino sposobnošću kojom će se tehnički progres pretvarati u vojni potencijal za protivudar. Ta teza, naime, zanemaruje činjenicu da je krajnji cilj borbe pobjeda nad ljudima a ne nad mašinama. Sigurno da je moguće, kao uostalom i u svakoj ljudskoj delatnosti, i u ratnoj veštini ljude u izvesnim poslovima zameniti mašinama. Međutim, ljudi i materijalna sredstva jesu i uvek će ostati neophodni faktori borbe. Oni se nikako ne zamenjuju već dopunjuju, i to u odnosima koji se

menjaju prema okolnostima. Ma kakvu važnost da stekne tehnika, čovek u suštini ostaje odlučujući faktor.

Teorija da se rat može voditi mašinama, odnosno da tehnika može zameniti ljude na bojištu, nije nova. Još za vreme prvog svetskog rata veliki broj stručnjaka mislio je da mitraljez može zameniti 30 strelaca i da će se njegovim korišćenjem moći smanjiti ljudski efekti armije. Međutim, iskustvo iz rata 1914. do 1918. godine pružilo je suprotan dokaz. Povećana moć vatre, borba u rastresitim porcima i drugi razlozi izmenili su fizionomiju i dimenzije klasičnog bojišta. Stvoreni su neprekidni frontovi koji su se pružali stotinama kilometara, za čije je posedaње trebao takav ljudski potencijal na koji se ranije nije ni pomišljalo. Da bi se izašlo iz takvog rata i ušlo u novi 1939. godine, trebalo je da dođe tenk, usko povezan s borbenim avionom, da bi pokrenuo mitraljezom stabilizovane frontove.

O. F. Mikše smatra da je predstava koju smo imali o drugom svetskom ratu na osnovu operacija od 1939. do 1945. godine, na putu da nestane. Uzrok su tome sledeći faktori koji još jednom utiču na izmenu karaktera napada i odbrane:

1) Tenk je zbog visoke cene dostigao granice rentabilnosti. Nova tehnička usavršavanja nameću tako visoke troškove istraživanja, proizvodnje i održavanja da nisu više u racionalnom odnosu s ostvarenim performansama. Ako se 80-tih godina žele konstruisati još teži tenkovi po ceni serijske proizvodnje koja se već sada procenjuje na 6 miliona franaka, onda se raspoloživim budžetskim sredstvima ne može proizvesti dovoljan broj. Nadmoćnost na bojištu neće se moći postići, jer bolji kvalitet francuskih tenkova ne može nadoknaditi brojnu premoć protivnika.

S druge strane, tehničko usavršavanje protivtenkovskog oružja se dalje razvija. Sve podstiče na pomisao da će ne samo tenkovi AMX-30 već i budući LEOPARD-2, kao i novi američki tenk X-1, koji po planu treba da uđe u naoružanje u drugoj polovini 80-tih godina, biti prevaziđeni brzim razvitkom odbrambenih sredstava.

2) Pešadijske jedinice, samohodna oruđa i helikopteri, već sada mogu koristiti vođene rakete velike preciznosti i dometa od tri do četiri hiljade metara. Idućih deset godina mogla bi se javiti i druga sredstva koja će moći da zaustave pokret tenkova.³

Cena protivtenkovskih topova kalibra 120 mm iz serijske proizvodnje, ugrađenih na samohotke s lakim oklopom, težine 15 t, izgleda

³ Vođene artiljerijske granate (Canon launched guided projectiles; C.L.G.P.) ispitivane su u SAD. Verovatnoća pogađanja tog sistema oružja, tipa »gađaj i zaboravi« (fire and forget) čini se da prevazilazi 50%.

da se kreće oko trećine cene sadašnjih tenkova. Ta sredstva, upotrebljena u neposrednom sadejstvu sa drugim sistemima protivtenkovskog oružja, svakako bi u bliskoj budućnosti mogla da odigraju ulogu sličnu ulozi mitraljeza u prvom svetskom ratu.

3) Razvitak raznih raketa prati paralelno poboljšavanje protivtenkovskih mina. Najmodernije mine su četiri puta lakše od korišćenih u drugom svetskom ratu. Opremljene su elektronskim upaljačem koji obezbeđuje aktiviranje a da ne dođu ni u kakav kontakt s tenkovima. Povećana osetljivost i rušilačka snaga utrostručuju njihovo efikasno dejstvo. Predviđa se i brzo postavljanje minskih polja na površini zemlje na više kvadratnih kilometara »bombardovanjem« poljskim raketnim bacačima. Takvo miniranje može se izvesti i pomoću letelica, u prvom redu helikopterima. Tim načinom miniranja tenkovi se dovode u opasnost da se minama razbacanim oko njih nađu odjednom blokirani bez mogućnosti da krenu u bilo kom pravcu.⁴

4) Neprijateljske mehanizovane jedinice kada se nalaze u regionima prikupljanja ili kada se kreću preko mesta obaveznog prelaza (tesnaci, mostovi itd.), mogu se uspešno tući na većim daljinama avionskim bombama napunjenim minama ili teledirigovanim raketama vazduh-zemlja tipa MAVERICK. U izraelsko-arapskom ratu 1973. godine, s 58 takvih raketa bila su uništena 52 tenka. Istina, ta se borbena sredstva ne koriste samo u borbi s tenkovima već mogu da posluže i za tučenje protivtenkovskog oružja.

5) Pošto je uska saradnja između tenka i aviona temelj manevarskog rata, sistem protivtenkovske odbrane ima punu vrednost samo ako je efikasno zaštićen sredstvima protivvazdušne odbrane.

⁴ U nova sredstva za miniranje s daljine iz vazduha u NATO-u ubraja se:

— zapadnonemački uređaj LARS s 36 cevi; projektili imaju domet 15 do 18 km; raspolažu municijom s bojevom glavom koja je napunjena kasetama sa protivtenkovskim minama. Jednim plotunom izbací se 288 mina na površinu 300 x 300 m;

— američki helikopterski sistem KM 47 predviđen je za postavljanje specijalnih protivpešadijskih fuzasnih mina; helikopter nosi 2 kasete po 1.200 mina; minira pojas dužine 1.000 m a dubine 200 do 600 m, zavisno od visine leta;

— američki helikopterski sistem HM 56 predviđen je za postavljanje protivtenkovskih mina;

— u SAD su u razvoju dva sistema — GABOR i TIRANA — koji za miniranje koriste avione taktičke avijacije;

— SR Nemačka, V. Britanija i Italija zajednički razvijaju višecevni raketni sistem za otvaranje plotunske vatre na 40 do 60 km;

— u NATO-u se radi na granatama namenjenim za »sejanje« protivtenkovskih i protivpešadijskih mina pomoću cevne artiljerije. Jednovremeno se razmatraju mogućnosti za iskorišćavanje postojećih taktičkih raketnih sistema kao sredstva za miniranje. (Prema podacima iz *Krasnaja zvezda*, od 20. 5. 1977, str. 3).

U poslednjih 20 godina i ta sredstva su načinila veliki napredak.⁵ U izraelsko-arapskom ratu 1973. godine prvi put u istoriji ratova nadmoćnost u vazduhu postignuta je najvećim delom sredstvima sa zemlje. Tek kada je većina arapskih protivavionskih baterija naoružanih raketama SAM bila izbačena iz borbe izraelskoj avijaciji je bilo omogućeno da uspešno dejstvuje za račun kopnenih snaga. U oblasti protivvazdušne odbrane nastala je značajna evolucija koja sigurno neće ostati neiskorišćena.

6) Stvaranje automatizovanih sistema za prikupljanje, prenos i obradu podataka s bojišta još je jedan tehnički napredak koji će koorenito izmeniti komandovanje a time i tok borbi. Elektronski centri se osposobljavaju da upravljaju raznim vrstama »inteligentnog« oružja. Prema procenama službe veze, savremeni telekomunikacijski sistemi, koristeći radare i kontrolne uređaje, mogli bi višim taktičkim i operativnim jedinicama obezbediti elektronski sistem izviđanja, osmatranja i dejstvo po ciljevima na bojištu. Naime, integrisan sistem za upravljanje vatrenim dejstvom, proračunavao bi i automatski prenosio elemente za gađanje. Na taj bi se način brzini napadačevih tenkova suprotstavila još veća brzina u otvaranju vatre iz braniočevog oružja.

Pre izvlačenja zaključaka iz ove analize O. F. Mikše daje dve opšte napomene.

Prva se tiče odnosa između napada i odbrane. Vidovi borbe uvek će se određivati interakcijama vatre i pokreta. Napadi se zaustavljaju kada vatrena moć braniočevog oružja prevagne nad napadačevim mogućnostima za pokret. Povećanje preciznosti, pa prema tome i efikasnosti gađanja, ide u korist pre svega odbrane.

Druga se tiče upoređenja cene tenkova i protivtenkovskog oružja. Pri tome se ne sme pogrešiti, jednostavnom tvrdnjom da će dva ili tri vođena projektila biti dovoljna da unište ciljeve više puta veće vrednosti. Tako uprošćeno razmišljanje dolazi u obzir samo u slučaju dvoboja do kojih uvek neće doći. Borba je složenija pojava. Sigurno je da cena vođenih raketa, mada je mnogo veća od cene klasičnih artiljerijskih zrna, neće dugo da usporava njihovu upotrebu. Uostalom, njihova će se cena smanjivati brzim napretkom elektronike i proizvodnjom u velikim serijama.

Već je pomenuta lančana reakcija — naizmenične protivmere tehničke i taktičke prirode — koju izaziva uvođenje u naoružavanje

⁵ Od 105 izraelskih aviona uništenih u toku 10 dana poslednjeg arapsko-izraelskog rata, 75% je bilo oboreno dejstvom protivavionskih sredstava, 10% je palo u borbama u vazduhu, a 15% je uništeno drugim načinima dejstva.

novih sredstava. Zbog toga nema savremene armije koja se ne interesuje za precizno vođeno oružje, bilo da bi ga poboljšala, bilo da bi se borila protivu njega.

U bici na kopnu napadačeve oklopne snage moraće izvoditi dejstva rastresitim porcima, na širokim frontovima kako bi u sukobu sa sredstvima protivtenkovske odbrane prošli bez suviše velikih gubitaka. Da ne bi preciznom oružju pružili suviše ranjive ciljeve, tenkovi će izbeći svako ravnomerno napredovanje, dajući prednost brzim skokovima, od zaklona do zaklona, kao nekad pešadija izložena dejstvu mitraljeskih rafala.

Napadi tenkova na širokim frontovima prisiliće branioca da rastresito rasporedi svoja protivtenkovska sredstva. Koncentracija neophodne vatre u odbrani teže će se ostvariti. Ali, isto tako, ređe će biti situacija u kojima će dolaziti do »dvoboja« u kome će prednost imati precizna oružja.

Imajući u vidu efikasnost protivavionskog oružja, avioni koji podržavaju napad oklopnih jedinica moraće pribеći novim taktičkim postupcima. Arapsko-izraelski rat 1973. godine u tom pogledu pruža neke pouke. Da bi gubici u avijaciji ostali u prihvatljivim granicama, izraelski avioni napadali su ešelonirano u više grupa. Jedan avion je izvršavao zadatak lovca, drugi je neutralisao raketom vazduh-zemlja položaje protivavionske artiljerije, a treći je, tako zaštićen, dejstvovao na ciljeve — tenkove u pokretu, protivtenkovska sredstva, artiljerijske položaje itd.

Danas kao i u prošlosti prednost je napadača u tome što ima inicijativu u pogledu vremena i mesta dejstva. Odatle mogućnost da jačim snagama iznenadi slabiju odbranu. Nasuprot njemu, pošto ne zna namere napadača, branilac mora biti spreman za protivdejstvo u svakom trenutku i na svakoj tački, na celoj širini fronta. Drugim, rečima, mora biti sposoban da pruža dosta dug otpor napadaču, ma gde se pojavio, sve do trenutka kada će napadačev pritisak na pravcima koje je izabrao moći biti protivnapadima savladan i uništen.

Uzimajući u obzir te opšte principe koji imaju stalnu vrednost, O. F. Mikše daje odgovor na pitanje: kakva bi mogla biti fizionomija rata u doba preciznog oružja?

Pretpostavimo, na primer, napad dve oklopne divizije s ukupno 800 tenkova na frontu od 25 km, što približno odgovara maksimalnoj širini fronta koji može braniti NATO divizija. Polazeći od takve pretpostavke, sistemi protivtenkovskog oružja daljnjeg dejstva (rakete vazduh-zemlja, protivtenkovske mine izbačene iz aviona) mogu

da unište oko 15 do 20% neprijateljskih tenkova za vreme njihovog podilaženja braniocu. Međutim, odbrana će biti još uvek izložena udaru 600 do 650 tenkova od 800 koji su bili upotrebljeni u početku napada.

Iz iskustva je poznato da će napad propasti ako napadačevi gubici dostignu 30 do 40% angažovanih snaga i sredstava. Da bi postigli potrebnu količinu protivtenkovskih sredstava srednjeg dometa kojima bi se postigao taj rezultat sa dobro organizovanim, sa svih strana minama zaštićenim odbrambenim čvorovima na određenim važnim tačkama — na svaki kilometar fronta u organizovanom sistemu odbrane treba najmanje 20 do 24 protivtenkovska sredstva, od kojih trećina samohodnih (raketni sistemi ili topovi s vođenim granatama). Sem toga, divizija u odbrani morala bi takođe raspolagati izvesnim brojem raketnih bacača da zapreči minama 16 do 24 kvadratnih kilometara odbrambene zone. Da bi neutralisale opasne prodore, helikopterske jedinice, kao sredstvo pokretne protivtenkovske rezerve, morale bi raspolagati mogućnošću da iznenadno dejstvuju protiv napadačevih tenkova, uništavajući ih vođenim raketama ili zaustavljajući ih protivtenkovskim minama.

Da bi se, dakle, postigao odlučujući rezultat, potrebno je mnogo zasićenija protivtenkovska odbrana nego što se to danas predviđa. O. F. Mikše zaključuje da će nova protivtenkovska sredstva dati svoj pun učinak samo ako se uklope u organizaciju prilagođenu njihovim karakteristikama i ako se između njih i različitih protivavionskih sredstava može obezbediti uska saradnja. Uključiti ih u sadašnje jedinice a ove ne promeniti — nije dovoljno. *Ta sredstva zahtevaju organizovanje jedinica novog tipa koje će biti jedna vrsta simbioze pešadije i jurišnih pionira.*

Strategijska protivofanziva je odlučujući akt odbrambene bitke. Izvršilac protivofanzive, pod pretpostavkom da oba protivnika raspolažu velikim brojem preciznog oružja, odsada mora da računa s gubicima u tenkovima približno onima koji su pomenuti kada je bilo reči o napadnim dejstvima. Oklopne jedinice u protivnapadu biće prilikom približavanja ometane sistemima oružja velikog dometa, a na samom bojištu izložene dejstvima sve efikasnijih protivtenkovskih sredstava. One će izgubiti svaku samostalnost u dejstvima, jer će biti u velikoj zavisnosti od snaga koje ih podržavaju: avijacije, artiljerije, inžinjerije. Najzad, biće prisiljene na blisku saradnju sa snažnom pešadijom. Time će jedan zakon ostati nepromenjen: ma kako rat bio moderan i »futuristički«, ishod borbe odlučiće udruženo dejstvo ljudi i sredstava. *Strategija koja se oslanja u isto vreme na*

valjanost boraca i na snagu njihovog oružja ima solidnije temelje od svakog vojnog sistema koji bi počivao pretežno na tehnici.

Kad je reč o nuklearnom oružju, onda bi beskrajno povećana vatrena moć odmah sprečila svaku strategijsku operaciju oklopno-mehanizovanih jedinica. Ako i ne bi bile uništene neposrednom vatrom, bile bi neutralisane paralizom pozadinskih službi od kojih zavise. Odsečeni posle nekoliko časova od svojih pozadinskih baza, bez popune gorivom, tenkovi bi ubrzo bili prisiljeni da se, u nedostatku bolje protivmere, zaustave i ukopaju. U situaciji opšteg haosa, prekaljena pešadija, uvežbana za partizanska dejstva, opremljena lakoprenosivim oružjem poput minobacača i protivtenkovskih raketa, pokazala bi se, verovatno, efikasnijom od mnogih skupih i prekomerno usavršenih sredstava koja se parališu čim ne funkcionišu pozadinske službe.

Zbog toga, bilo da tenkovski napadi propadaju zbog snažnog dejstva nuklearnog oružja ili zbog pogodaka preciznog oružja, Mikše smatra da logičan zaključak, koji se može izvući iz te dve mogućnosti ostaje isti: *izbacivanjem iz stroja većine tenkova, pobednik će biti onaj ko bude raspolagao boljom pešadijom.*

Na kraju, autor rezimira razloge za zaključak po kome masovna upotreba protivtenkovskog oružja, a naročito preciznog, nameće novu predstavu o ratu:

1) Upotreba mehanizovanih jedinica iz osnova će se promeniti. Ako tenkovi malo po malo gube svojstvo sredstava za proboj, ako se pokažu suviše skupi da bi se koristili kao protivtenkovsko oružje, postepeno će se vratiti na svoju prvobitnu ulogu — neophodnog borbeneog sredstva za praćenje pešadije.

2) U meri u kojoj se bude smanjivala uloga tenkova koju su imali u iznenadnim dejstvima proboja, u toj će meri rasti značaj pešadije. Tada će doći i do usporavanja tempa operacija.

3) Precizno oružje, neophodno za protivtenkovsku borbu, može se koristiti i protiv bunkera i drugih »tvrdih« ciljeva. Nasuprot tome, borba protiv neprijateljske artiljerije i mnoštva manjih ciljeva, koji se otkrivaju u toku borbe pešadije, zahteva snažna vatrena dejstva po velikim površinama. Zbog toga, izgleda, pogrešno je verovati da će pojava preciznog oružja, kod koga je »svaki hitac pogodak u cilj«, znatno smanjiti opštu potrošnju municije.

4) Sa gubicima u tenkovima koji bi mogli preći 40%, manevarski rat mogao bi biti usporen do te mere da bi u izvesnim situacijama došlo do stabilizacije fronta.

5) Do te stabilizacije ne bi, ipak, moglo doći bez solidne protivtenkovske odbrane u kojoj bi različiti sistemi oružja našli široko polje saradnje i dejstvovali u prisnoj vezi sa sredstvima protivvazdušne odbrane.

Smanjena uloga tenkova u operacijama proboja i veliki gubici koje bi precizno protivavionsko oružje nanelo letelicama koje ih podržavaju, sve više nameće potrebu za solidno naoružanom i dobro obučenom pešadijom. U tim uslovima budući ratovi ne bi smanjili efektivne oružanih snaga nego bi, obratno, tražili *veliko povećanje broja boraca*.

Kada se sve uzme u obzir, tačna procena posledica koje će izazvati novi sistemi oružja na fizionomiju borbe pretpostavka je svake valjane savremene strategije. Efektivni i organizacija armije kojom jedna zemlja treba da raspolaže uslovljeni su tom procenom. U prvom svetskom ratu bilo je potrebno da prođe tri do četiri meseca borbi da bi se pokazala nepredviđena fizionomija rovovskog rata. Munjevitte pobeđe Vermahta u drugom svetskom ratu, karakteristične za početne operacije, bile su posledica kombinovane upotrebe nemačkih tenkovskih i vazduhoplovnih jedinica. Saveznicima je trebalo pune dve godine da predvide protivmere kojima će posle pet godina borbi doći do pobeđe. I u jednom i u drugom slučaju za tako radikalne promene raspolagalo se vremenom i prostorom. Danas, vreme i prostor sigurno bi mogli u velikoj meri nedostajati Zapadu. S obzirom na to da bi se, možda, sudbina Evrope u slučaju sukoba odlučivala između Elbe i Rajne tokom nekoliko dana, ratna doktrina potpuno prilagođena stvarnosti naše epohe nameće se više nego ikada ranije. Ovaj članak — zaključuje O. F. Mikše — ima samo želju da pruži skroman prilog raspravi koja treba da se razvije.

M. V. Ž.

Rezervne snage i mobilizacijski sistem SR Nemačke¹

Savezna Republika Nemačka redovno održava jake, dobro organizovane i savremeno opremljene oružane snage. U miru obuhvataju oko 500.000, a u mobilnom ili ratnom stanju narastaju na oko 1,230.000, odnosno 2,500.000 ljudi. Brzo narastanje oružanih snaga i prelazak mirnodopske u ratnu armiju treba da obezbedi prethodno obučena rezerva i mobilizacijski sistem SR Nemačke.

Tri kategorije rezervnih snaga. U SR Nemačkoj je načelno, svaki fizički sposoban muškarac, koji je odslužio vojni rok, vojni obveznik i pripada jednoj od tri kategorije rezervnih snaga — tzv. spremnoj, pripremnoj ili rezervi za popunu.

»Spremna« rezerva je malobrojna. U sadašnjim uslovima, ona broji oko 30.000 ljudi. Čini je deo vojnih obveznika — mladića u prvoj godini pripadnosti rezervnim snagama, odnosno onih koji su neposredno ili do godinu dana ranije napustili oružane snage nakon odsluženja obaveznog vojnog roka. Prema propisima SR Nemačke, takvi rezervisti se i dalje smatraju pripadnicima jedinica iz kojih su demobilisani i kao »vojnici na produženom odsustvu«. Ministar odbrane ih može samoinicijativno, svojim dekretom, a bez saglasnosti i odobrenja Parlamenta, pozvati u stalni sastav i vratiti u njihove matične jedinice. Ministarstvo odbrane ih, u stvari, smatra

¹ Članak je objavljen u američkom časopisu *Military Review*, za novembar 1977. godine, a pisac je puk. KoV SAD Henry G. Gole, na dužnosti u Vojnom izaslanstvu SAD u Bonu (SRN). Članak prenosimo u skraćenom obimu i nešto izmenjenom redosledu izlaganja.

dodatnim delom mirnodopskih oružanih snaga i normalno ih uračunava u ukupno brojno stanje.

S obzirom na mali broj »spremne« rezerve, svi vojnici koji u toku jedne godine napuste oružane snage (oko 165.000 ljudi) ne ostaju u toj kategoriji rezerve, iako su u načelu na to obavezni. Većina ih (preko 130.000 ljudi godišnje) direktno prelazi u tzv. pripremnu rezervu, koja se održava na nivou od 700.000 do 800.000 ljudi.

Svaki pripadnik »*pripremne*« rezerve ima ratni raspored u unapred određenoj jedinici, komandi ili ustanovi. Prema sadašnjim kriterijumima i potrebama, u toj kategoriji pripadnik ostaje oko pet godina i u tom periodu biva pozivan na vojnu obuku (vežbu) načelno tri puta u trajanju od po 12 dana. Nakon toga prelazi u tzv. rezervu za popunu, koja predstavlja opšti rezervoar obučenog i fizički sposobnog ljudstva za službu u ratnoj armiji, ukoliko se ukaže potreba za mobilisanje i te kategorije rezervista. U sadašnjim uslovima, »rezerva za popunu« se održava na nivou od oko 1,200.000 ljudi.

Pripadnici »*rezerve za popunu*« nisu obavezni da učestvuju na vojnoj obuci i, u načelu, nemaju unapred određen ratni raspored. U kratkotrajnom ratu, kakav bi rat — prema procenama zapadnonemačkih vojnih planera — u centralnoj Evropi verovatno i bio, većina njih ne bi bila obuhvaćena mobilizacijom. Međutim, u slučaju da rat potraje duže, što je manje verovatno, bili bi mobilisani i pripadnici ove kategorije, prvenstveno radi popune gubitaka, i formiranja novih jedinica.

Mirnodopska i ratna armija. Najbrojniji vid oružanih snaga SR Nemačke je kopnena vojska, koja je skoro tri puta brojnija od ostala dva vida (ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice) zajedno.

Snage kopnene vojske sastoje se od tzv. operativnih jedinica i jedinica za odbranu teritorije.

Operativne jedinice (36 brigada ili 12 divizija i jedinice za podršku) predstavljaju glavninu kopnene vojske i kontingent kopnenih snaga SR Nemačke u NATO. Namenjene su, u prvom redu, za dejstva u centralnoj Evropi, zajedno sa snagama ostalih zemalja članica NATO.

Prosečna popunjenost ljudstvom operativnog dela kopnene vojske je oko 50% od predviđene ratne formacije. Popunjenost borbenih elemenata kreće se od 80 do 100%, a pomoćnih jedinica je mnogo manja. Tako, na primer, sanitetske jedinice mirnodopske armije znatno su manje od jedinica koje se predviđaju ratnom formacijom,

a bataljoni za popunu brigada, divizija i korpusa (svaki po 600 ljudi), u miru praktično ne postoje.

Jedinice teritorijalnog dela kopnene vojske su elemenat nacionalne komande. Sačinjavaju ih elementi za borbenu i pozadinsku podršku i jedinice za popunu. Namenjene su za obezbeđenje uslova manevra snaga NATO na teritoriji SR Nemačke. Njihova popunjenoost ljudstvom je relativno niska — prosečno 20% od pune ratne formacije. U većini slučajeva, one imaju samo jezgra i unapred obezbeđenu i stokiranu opremu, a za popunu ljudstvom do pune ratne formacije ovise od mobilizacijskih izvora.

Prema sadašnjim planovima Bundesvera, početna struktura ratne armije ostala bi u osnovi nepromenjena. Međutim, mobilisanjem »spremne« i »pripremne« rezerve i popunom postojećih jedinica do pune ratne formacije, oružane snage SR Nemačke bi narasle na oko 1,230.000 ljudi, od toga 955.000 u kopnenoj vojsci, 210.000 u ratnom vazduhoplovstvu i 65.000 u ratnoj mornarici. Pri tome, najveće povećanje bi bilo u okviru kopnene vojske i ono bi iznosilo tri puta više u odnosu na sadašnje stanje, dok bi ostala dva vida bila povećana prosečno za dva puta.

Mobilisanjem pripadnika »spremne« i »pripremne« rezerve i narastanjem ratne armije na ukupno 1,230.000 ljudi ni približno se ne iscrpljuju mobilizacijske mogućnosti SR Nemačke. Takav mobilizacijski razvoj predviđen je samo za početni period — za prvih nekoliko dana mobilnog ili ratnog stanja. U slučaju dugotrajnijih ratnih priprema ili dugotrajnijeg rata, došlo bi do daljeg narastanja ratne armije, u prvom redu mobilisanjem pripadnika »rezerve za popunu«, kojih ima oko 1,200.000, čime bi se ratna armija SR Nemačke povećala na oko 2,500.000 ljudi. (Vidi šematski prikaz rezervnih snaga i narastanje ratne armije).

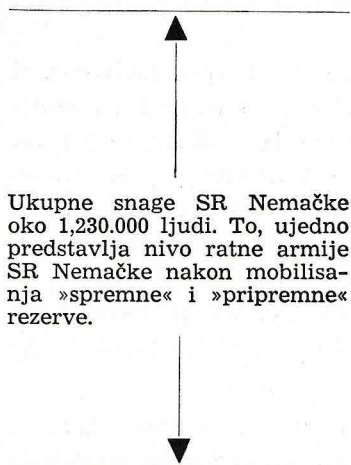
Narastanje ratne armije iznad nivoa od 2,500.000 ljudi ograničeno je ljudskim, materijalnim i vremenskim uslovima.

U SR Nemačkoj, zbog ograničenih potreba oružanih snaga, znatan broj fizički sposobnih mladića ne služi vojni rok i ne dobija potrebnu vojnu obuku. Ceni se da oko 3 miliona ljudi, u starosnim granicama koje podležu službi u rezervnim snagama, nije služilo u oružanim snagama i nije obučeno.

SR Nemačka, načelno, obezbeđuje opremu samo za jedinice predviđene ratnom formacijom. Za formiranje novih jedinica potrebno je dase obezbedi dodatna oprema bilo iz stranih izvora ili iz vlastite proizvodnje, što takođe zahteva određeno vreme.

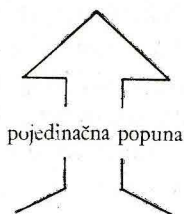
MIRNODOPSKE I REZERVNE SNAGE I NARASTANJE RATNE ARMIJE SR NEMAČKE

(Shematski prikaz)

Mirnodopske snage: 495.000 ljudi. Uključuju stalni kadar, vojnike na odsluženju vojnog roka i pripadnike »spremne« rezerve od oko 30.000 ljudi, koji su obavezni da se odazovu pozivu ministra odbrane.

»Pripremna« rezerva: 700.000 do 800.000 ljudi. Svi njeni pripadnici imaju ratni raspored, unapred poznat i njima i jedinicama u koje su raspoređeni. Mogu biti u jedinicama u roku od 72 časa od dobijanja poziva.

»Rezerva za popunu«: 1.200.000 ljudi. To je, u osnovi, »rezervoar« ljudstva starijih godišta, koji, u načelu, nemaju unapred određen ratni raspored.

Neki elementi mobilizacijskog sistema. Od mobilisanja rezerve i popune jedinica do pune ratne formacije zavisi, u prvom redu, teritorijalni deo kopnene vojske, a zatim jedinice za popunu i jedinice nekih službi (sanitetske, materijalno-tehničke i dr.) operativnog dela kopnene vojske.

Većina jedinica teritorijalnog dela kopnene vojske zavisi gotovo u celosti od mobilisanja pripadnika »pripremne« rezerve. One, u svom stalnom sastavu, imaju samo ljudstvo zaduženo za održavanje opreme i ažuriranje spiskova ličnog sastava. Tako, na primer, jedinica ranga čete načelno ima samo jednog podoficira i dva građanska lica. Njihov glavni zadatak je održavanje opreme u skladištima i provera sistema pozivanja rezervista, kako bi se neprekidno održavala

ažurna mesta stalnog boravka rezervista predviđenih za popunu dotične jedinice i načini (kanali) njihovog pozivanja (kuriri, pošta, radio, TV). Oni u četnim magacinima drže rančeve, lično naoružanje i opremu vojnika — rezervista, sve razvrstano u odeljenjske i vodne komplete.

Slično je i za jedinice nivoa bataljona. Kod njih, nadzor nad opremom ima jedan oficir sa odeljenjem ili vodom vojnika i podoficira. Oprema se obezbeđuje i održava na nekoliko načina. Glavninu čini tzv. vojni inventar, delom konzerviran, a delom ga povremeno koriste jedinice operativnog dela KoV, prema određenom ciklusu eksploatacije i tehničkog održavanja. Deo opreme (neborbena vozila, inženjerijske mašine i dr.) preuzima se sa redovne eksploatacije od civilnog sektora. Taj deo, po količini i vrstama, varira zavisno od vrste i zadatka jedinice (kod pomoćnih jedinica je zastupljen u većem, a kod borbenih u manjem obimu).

Mobilizacijski sistem SR Nemačke, naime, u znatnoj meri se oslanja na civilne izvore. Sem predviđenog rekviriranja sredstava transporta, inženjerijskih mašina i dr., predviđa se i korišćenje remotnih zavoda, radionica, sanitetskih ustanova, kanala snabdevanja i drugih usluga civilnog sektora. U vežbe, koje se organizuju radi provere funkcionisanja mobilizacijskog sistema, često se uključuje i rekviriranje transportnih sredstava i druge opreme uključene u mobilizacijske planove.

U dodeljivanju ratnog rasporeda pripadnicima »pripremne« rezerve, koja čini glavni izvor ljudstva za početni razvoj ratne armije, u načelu se primenjuje princip lokalne alokacije. Težnja je, naime, da se popuna jedinica ljudstvom vrši iz lokalnih izvora, odnosno da mobilizacijska zborništa budu do 50 km od mesta stalnog boravka rezervista. Na taj način, uz postojanje ažurne evidencije, dobro organizovanog sistema obaveštavanja i pozivanja rezervista, obezbeđuju se uslovi za popunu jedinica i njihovo dovođenje u stanje borbene gotovosti za 3 do 4 dana.

T. M.